

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN REKREASYONEL FAALİYETLERE EĞİLİMLERİ VE KATILIMLARINA ENGEL OLAN FAKTÖRLER

TENDENCIES OF HIGH SCHOOL STUDENTS TO THE RECREATIONAL ACTIVITIES AND THE FACTORS THAT CONSTRAINTS TO PARTICIPATION

Gönderilen Tarih: 20/04/2020
Kabul Edilen Tarih: 16/10/2020

Çağatay ÇAVDAR

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Konya, Türkiye

Orcid: 0000-0003-2338-4644

Mehtap YILDIZ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Konya, Türkiye

Orcid: 0000-0001-8553-7154

* Sorumlu Yazar: Mehtap YILDIZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi, yildizmehtap77@gmail.com

** Bu çalışma 2019 yılı Mayıs ayında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalında sunulan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Lise Öğrencilerinin Rekreatyone Faaliyetlere Eğilimleri ve Katılımlarına Engel Olan Faktörler

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin rekreatyone faaliyetlere eğilimleri ve katılımlarına engel olan faktörleri belirlemektir. Araştırmanın örneklem grubunu; Konya İli Ereğli İlçesinde 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılında, 9, 10, 11, 12. sınıflarında öğrenim gören yaş ortalaması 16,4±1,21 olan 209 kadın, 176 erkek toplam 385 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın ilk bölümünde öğrencilerin kişisel özelliklerini belirleyen (yaş, cinsiyet, okul, sınıf vb.) demografik sorular, ikinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreatyone eğilimlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. 3. bölümde ise "Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ)" kullanılmıştır. Araştırmada, tanımlayıcı sayım bilimi verileri, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır. İki kategorik veri arasındaki ilişkiyi incelemeyi sağlayan ki-kare (χ^2) testi yapılmış, değişkenlerin ilişki düzeyi hesaplanırken $r \times r$ sayıda tablolarda Contingency Coefficient, $r \times c$ sayıda tablolarda Cramer's V değeri incelenmiştir. BZEÖ alt boyutlarının, cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testi; okul, sınıf değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi testi uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin yarısına yakınının (%41,1) boş zamanlarını ev içi etkinliklere katılarak geçirdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların lise ve ikamet edilen ilçenin rekreatyone alan yeterlilikleri incelendiğinde, %40,3'ü lisenin rekreatyone alanlarını yeterli bulduğunu, %28,3'ü ikamet edilen ilçenin rekreatyone alanlarını kısmen yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Boş zaman değerlendirme açısından bakıldığında, 10 saat ve üzeri boş zamana sahip öğrencilerin yalnızca %5,7'si liselerin rekreatyone alanlarını kullandığını belirtmiştir. Rekreatyone faaliyetlere katılımı engelleyen faktörler açısından öğrencilerin en önemli gördüğü durumlar; tesislerin ve tesis donanımının yetersiz olması, rekreatyone etkinliklere nerede katılacağını bilmemeleri olarak tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Serbest zaman, rekreatyon, katılım engeli, lise

Tendencies of High School Students to The Recreational Activities and The Factors That Constraints to Participation

ABSTRACT

The objective of this research is to determine the high school students' tendency to recreational activities and the factors that constraints to the participation. The sample group of the research; 209 female and 176 male students with an average age of 16.4±1.21 studying at 9th, 10th, 11th, 12th grades in 2018-2019 Education year in Ereğli District of Konya Province constituted a total 385 students. In the first part of the data collection tools, there are demographic questions which determine the personal characteristics of students such as age, gender, school and grade etc, and in the second part, there are questions to determine the leisure opportunities and recreational tendencies of the students. In chapter 3, Leisure Constraints Questionnaire (LCE) was used. In the study, descriptive census science data were calculated by number, percentage, mean and standard deviation. Chi-square (χ^2) test, which enables to examine the relationship between two categorical data, was performed, while calculating the relationship level of variables, Contingency Coefficient in $r \times r$ tables and Cramer's V value in $r \times c$ tables were examined. Independent samples t test in the comparison of LCE sub-dimensions according to gender variables; One-way analysis of variance (One Way ANOVA) test was used to compare school and classroom variables. According to the results of this study that almost half of the students (%41,1) spend their time indoors. In terms of recreation areas of the district and high school, the results indicate that %40,3 of the participants find the areas of the high school sufficient, while %20,3 find those of district partially sufficient. In terms of leisure time utilization, of the students who have 10 hours of leisure time or more, only %5.7 of them stated that they used the recreational areas of the high school. According to the students, the most significant intervening factors are the insufficiency of the facility and facility equipment and that they do not know where they are supposed to participate in for recreational activities.

Key Words: Leisure time, recreation, participation constraint, high school

GİRİŞ

Rekreasyon, bireyin artan iş hayatı, standart yaşam döngüsü ve olumsuz çevresel faktörler içerisinde fiziksel ve ruhsal sağlığını kazanmak, bu kazanımı koruyabilmek ve bu konuda istikrar göstererek, bunları yaparken eğlenebilmek ve yapılan aktiviteden haz duymak, bunları çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar dışında kalan vakitlerde gönüllü olarak bireysel veya grup ile yapabilmek olarak tanımlanmıştır²¹.

Rekreasyon, hem şehir ve çalışma hayatının olumsuz şartlarının etkisi, hem de kişilere kazandırdığı yapıcı ve olumlu kazanımları nedeniyle bireyler için bir gereksinimdir. Şehirlerde oluşan hava kirliliği, trafik yoğunluğu, doğal çevrenin bozulması ile birlikte bireylerin çalışma saati dışında vakitlerini geçirebilecekleri, sosyal ve fiziksel açıdan rahatlayabilecekleri alanlara ihtiyaç duymalarına sebep olmaktadır²⁴.

Gelişmiş ülkelerde boş vakitlerin değerlendirilmesi sportif etkinlikler ile beraber, değişik kültürel ve mesleki etkinliklerle desteklenmekte ve insanların sosyal ve ekonomik gelişimine daha çok yardımda bulunmaktadır. Birey çalışma saatleri dışında sportif veya aktüel eğlence etkinlikleriyle, turistik seyahatlerle, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılarak hayattan zevk almayı arzulamaktadır¹³. Bireylerin rekreatyone etkinliklere katılımlarına engel oluşturan veya sınırlayan etkenler; bireysel, kişilerarası ve gereksinimler olarak ifade edilmektedir. Rekreatyone faaliyetlere katılımın olumlu etkileri akla getirildiğinde bu tür faaliyetlere katılımı kısıtlayan etkilerin saptanmasının hem bireysel hem de sosyal anlamda önemli olduğu düşünülmektedir³⁴.

Bu araştırma, lise öğrencilerinin rekreatyone faaliyetlere eğilimleri ve katılımlarına engel olan faktörlerin bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri vb.) açısından anlamlı farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

MATERYAL VE METOT

Lise öğrencilerinin rekreatyone faaliyetlere eğilimlerini ve rekreatyone faaliyetlere katılımı engelleyen faktörleri saptamayı hedefleyen bu araştırma, nicel verilere dayalı genel tarama modelinde ve ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. Genel tarama modeli, çok sayıda ögeden oluşan bir evrenden, evren hakkında yaygın bir hükme varmak gayesi ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama modeli iken, ilişkisel tarama modeli, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini saptamayı hedefleyen araştırma modelidir²³.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; Konya İli Ereğli İlçesinde 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında, Ortaöğretim kurumlarında örgün öğretime devam eden 9, 10, 11, 12. sınıflarda öğrenim gören toplam 8494 öğrenci oluşturmaktadır. Evren sayısına Ereğli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ilgili biriminden ulaşılmıştır. Ural ve Kılıç (2006)³⁵ örneklem seçiminde 0,05 tolerans gösterilebilir hata için 11.000 kişiden oluşan bir evrenden 375 kişiden oluşacak bir örneklemin yeterli olacağını belirtmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın örneklem grubunu evren grubundan tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen, yaş ortalaması 16,4±,21 olan 209 kadın, 176 erkek toplam 385 öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada 3 bölümden oluşan veri toplama araçlarının ilk bölümünde öğrencilerin kişisel özelliklerini belirleyen (yaş, cinsiyet, okul, sınıf vb.) demografik sorular, ikinci bölümünde öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreatif eğilimlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu iki bölümde Çoruh (2013)¹¹ tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve öğrencilerin boş zaman imkânları ve rekreatif eğilimlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşan anket formundan yararlanılmıştır. Son bölümde ise Alexandris ve Carroll (1997)³ tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Karaküçük ve Gürbüz (2006)²² tarafından yapılan, Gürbüz ve ark. (2012)¹⁷ tarafından doğrulayıcı faktör analizi ile yapı geçerliği test edilen 6 alt boyut ve 18 maddeden oluşan 4'lü likert tipi “Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ)” kullanılmıştır. Ölçeğin, Cronbach's Alpha değerleri “birey psikolojisi 0,77”, “bilgi eksikliği 0,86”, “tesis 0,80”, “arkadaş eksikliği 0,81”, “zaman 0,65” ve “ilgi eksikliği 0,86” şeklindedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada, tanımlayıcı sayım bilimi verileri, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır. Ölçek ve alt boyut puanlarının normallik sınavında Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Kurtosis ve Skewness değerlerinin -1.5 ile +1.5 sınırları içinde kalmasından dolayı normal dağılım olduğu kabul edilmektedir³³. İki kategorik veri arasındaki ilişkiyi incelemeyi sağlayan ki-kare (χ^2) testi yapılmış, $p < 0,05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir. Değişkenlerin ilişki düzeyi hesaplanırken $r \times r$ sayıda tablolarda Contingency Coefficient, $r \times c$ sayıda tablolarda Cramer's V değeri incelenmiştir¹⁵. Değerler 0-1 arasında değişmekte olup, tıpkı korelasyon katsayısının büyüklüğünün yorumlanmasında olduğu gibi, 0-30 arası değerler zayıf, 31-60 arası değerler orta, 61-100 arası değerler ise güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir²⁹. BZEÖ alt boyutlarının, cinsiyet değişkenlerine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); okul, sınıf değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey post hoc testinden yararlanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımı

	Tanımlayıcı Özellikler	N	%
Cinsiyet	Kadın	209	54,3
	Erkek	176	45,7
Hangi Okulda Okuyorsunuz?	Fen Lisesi	85	22,0
	Sosyal Bilimler Lisesi	100	26,0
	Anadolu Lisesi	127	33,0
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	73	19,0
Hangi Sınıfta Okuyorsunuz?	9.Sınıf	107	27,8
	10.Sınıf	88	22,8
	11.Sınıf	97	25,2
	12.Sınıf	93	24,2
Sınıf Başarı Durumu	Düşük	39	10,1
	Orta	273	70,9
	Yüksek	73	19,0
	İlkokul	188	48,8
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul	99	25,8

	Lise	61	15,8
	Üniversite	30	7,8
	Yüksek Lisans	7	1,8
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	123	31,9
	Ortaokul	100	26,0
	Lise	93	24,2
Gelir Durumu	Üniversite	54	14,0
	Yüksek Lisans	15	3,9
	1000-2000 TL	128	33,2
	2000-3000 TL	139	36,1
	3000-4000 TL	75	19,5
Yaşamınızın Çoğunluğunu Geçirdiğiniz Yer	5000 TL Üzeri	43	11,2
	Köy/Kasaba	105	27,3
	İlçe	255	66,2
	İl	25	6,5
Haftalık Boş Zaman Süresi	1-3 saat	85	22,1
	4-6 saat	126	32,7
	7-9 saat	69	17,9
	10 saat ve üzeri	105	27,3
Boş Zamanlarınızı Değerlendirmekte Ne Sıklıkta Güçlük Çekiyorunuz?	Her Zaman	60	15,6
	Bazen	223	57,9
	Hiçbir Zaman	102	26,5
	Toplam	385	100,0

Katılımcıların yaş ortalaması $16,43 \pm 1,21$ olarak bulunmuştur. Katılımcıların %53,7'sinin kadın olduğu, %33'ünün Anadolu lisesinde okuduğu, %27,8'inin 9. sınıf olduğu, %70,9'unun sınıf başarı durumunun orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların anne baba eğitim seviyeleri incelendiğinde %48,8'inin annesi, %31,9'unun ise babası ilkokul mezunu olarak bulunmuş, %36,1'inin gelir seviyesinin 2000-3000 TL arası olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %66,2'sinin ilçede yaşadığı, %32,7'sinin haftalık 4-6 saat arası boş zamanı olduğu, %57,9'unun boş zamanı değerlendirmede bazen zorluk çektiği bulunmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların boş zaman değerlendirme durumlarının dağılımı

Boş Zaman Değerlendirme Durumları	N	%
Ev içindeki Aktivitelere Katılmak	322	41,1
Okul İçi Etkinliklere Katılmak	88	11,2
Fiziksel Etkinliklere Katılmak	129	16,5
Sosyal Etkinliklere Katılmak	103	13,2
Açık Alan Etkinliklerine Katılmak	54	6,9
Diğer	87	11,1
Toplam	783	100,0

*N sayısı örneklem hacmini geçmektedir. *Katılımcılar birden fazla işaretleme yapmışlardır.

Katılımcıların boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri incelendiğinde en yüksek oranla %41,1'inin ev içindeki aktivitelere katılarak, en düşük oranla ise %6,9'unun ise açık alan etkinliklerine katılarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların okudukları lisenin sahip olduğu rekreatif alanların yeterlilik durumlarının dağılımı

Rekreatif Alan Yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	47	12,2
Yetersiz	41	10,6
Kısmen	109	28,3
Yeterli	155	40,3
Kesinlikle Yeterli	33	8,6
Toplam	385	100,0

Tablo 3'e göre katılımcıların %40,3 okudukları lisenin rekreatif alanlarını "yeterli" olarak değerlendirirken, %10,6'sı "yetersiz" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların okudukları lisenin sahip olduğu rekreatif alanları kullanma sıklığı dağılımı

Haftalık Rekreatif Alan Kullanım Sıklığı	N	%
1-3 saat	196	50,9
4-6 saat	76	19,7
7-9 saat	25	6,5
10 saat ve üzeri	15	3,9
Kullanmıyorum	73	19,0
Toplam	385	100,0

Tablo 4'e göre katılımcıların %50,9'u liselerinin rekreatif alanlarını haftalık 1-3 saat kullandığını, %3,9'u ise 10 saat ve üzeri kullandığını belirtmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların yaşadıkları il/ilçenin sahip olduğu rekreatif alanların yeterlilik durumlarının dağılımı

Rekreatif Alan Yeterliliği	N	%
Kesinlikle Yetersiz	95	24,7
Yetersiz	103	26,8
Kısmen	109	28,3
Yeterli	61	15,8
Kesinlikle Yeterli	17	4,4
Toplam	385	100,0

Tablo 5'e göre katılımcıların %28,3 yaşadıkları il/ilçenin rekreatif alan yeterliliğini "kısmen" olarak değerlendirirken, %4,4'ü "kesinlikle yeterli" olarak değerlendirmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların haftalık boş zaman sürelerinin diğer değişkenler ile ilişkisi

Değişkenler	1-3 saat		4-6 saat		7-9 saat		10 saat üzeri		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Lisenin rekreatif alanlarını haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz? (S14)											
1-3 saat	S14	38	19,4	79	40,3	26	13,3	53	27,0	196	100
	S10	38	44,7	79	62,7	26	37,7	53	50,5	196	50,9
4-6 saat	S14	18	23,7	25	32,9	19	25,0	14	18,4	76	100
	S10	18	21,2	25	19,8	19	27,5	14	13,3	76	19,7
7-9 saat	S14	3	12,0	6	24,0	10	40,0	6	24,0	25	100
	S10	3	3,5	6	4,8	10	14,5	6	5,7	25	6,5
10 saat ve üzeri	S14	3	20,0	1	6,7	5	33,3	6	40,0	15	100
	S10	3	3,5	1	0,8	5	7,2	6	5,7	15	3,9
Kullanmıyorum	S14	23	31,5	15	20,5	9	12,3	26	35,6	73	100
	S10	23	27,1	15	11,9	9	13,0	26	24,8	73	19,0
Toplam		85	100	126	100	69	100	105	100	385	100
İlçenin rekreatif alanlarını haftalık ne sıklıkla kullanıyorsunuz? (S16)											
1-3 saat	S16	31	23,1	51	38,1	28	20,9	24	17,9	134	100
	S10	31	36,5	51	40,5	28	40,6	24	22,9	134	34,8
4-6 saat	S16	15	21,7	29	42,0	9	13,0	16	23,2	69	100
	S10	15	17,6	29	23,0	9	13,0	16	15,2	69	17,9
7-9 saat	S16	1	5,3	3	15,8	4	21,1	11	57,9	19	100
	S10	1	1,2	3	2,4	4	5,8	11	10,5	19	4,9
10 saat ve üzeri	S16	3	16,7	3	16,7	7	38,9	5	27,8	18	100
	S10	3	3,5	3	2,4	7	10,1	5	4,8	18	4,7
Kullanmıyorum	S16	35	24,1	40	27,6	21	14,5	49	33,8	145	100
	S10	35	41,2	40	31,7	21	30,4	49	46,7	145	37,7
Toplam		85	100	126	100	69	100	105	100	385	100

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin haftalık boş zaman süreleri ile okudukları lisenin rekreatyonel alanlarını haftalık kullanma sıklığı arasında anlamlı ($p = ,000$) ve düşük düzeyde ($\Phi C = ,174$) ilişki tespit edilmiştir. Haftalık boş zaman süresi 10 saat ve üzeri olan katılımcıların %50,5'i lisenin rekreatyonel alanlarını haftada 1-3 saat arası kullanırken, %5,7'sinin 10 saat ve üzerinde kullandığı saptanmıştır.

Öğrencilerin haftalık boş zaman süreleri ile yaşadıkları ilçenin rekreatyonel alanlarını haftalık kullanma sıklığı arasında anlamlı ($p = ,000$) ve düşük düzeyde ($\Phi C = ,163$) ilişki tespit edilmiştir. Haftalık boş zaman süresi 10 saat ve üzeri olan katılımcıların %46,7'sinin ilçenin rekreatyonel alanlarını kullanmadığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların ölçek ifadelerine ilişkin katılım yüzdelerinin dağılımı

İfadeler	\bar{x}	Ss
16. Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	2,36	0,98
1. Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	2,40	0,87
12. Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması	2,45	0,98
18. Rutin programı bozmak istememek	2,46	1,01
14. Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak	2,52	0,91
10. Arkadaşlarının zamanının olmaması	2,54	0,94
3. Sakatlanmaktan korkmak	2,57	1,04
13. Aile için zaman ayırmak zorunda olmak.	2,60	0,98
2. Kendini yorgun hissetmek	2,67	0,87
17. İlgili olmamak	2,69	1,09
11. Beraber katılacak kimsenin olmaması	2,70	0,97
4. Nereden öğreneceğini bilmemek	2,73	0,94
15. Program zamanlarının uygun olmaması	2,73	0,94
9. Tesislerin kalabalık olması	2,76	0,95
5. Nerede katılacağını bilmemek	2,78	0,90
6. Öğretecek kimsenin olmaması	2,83	0,97
8. Tesislerin yetersiz olması	3,00	0,90
7. Tesis donanımının yetersiz olması	3,06	0,90

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin rekreatyonel faaliyetlere ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının 2,36 ile 3,06 arasında değiştiği görülmektedir. Öğrencilerin en önemli gördüğü ilk dört maddenin "Tesis donanımının yetersiz olması" ($3,06 \pm 0,90$), "Tesislerin yetersiz olması" ($3,00 \pm 0,90$), "Öğretecek kimsenin olmaması" ($2,83 \pm 0,97$), "Nerede katılacağını bilmemek" ($2,78 \pm 0,90$) maddelerinin olduğu görülmektedir. En önemsiz gördüğü ilk üç maddenin ise "Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek" ($2,36 \pm 0,98$), "Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi" ($2,40 \pm 0,87$), "Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması" ($2,45 \pm 0,98$) maddelerinin olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşma durumu

Alt Boyutlar	Kadın		Erkek		t	p
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS		
Birey Psikolojisi	2,62	0,68	2,48	0,80	-1,781	,076
Bilgi Eksikliği	2,90	0,78	2,68	0,81	-2,634	,009*
Tesis	3,04	0,69	2,85	0,78	-2,550	,011*
Arkadaş Eksikliği	2,59	0,80	2,55	0,83	-,483	,630
Zaman	2,71	0,63	2,55	0,76	-2,211	,028*
İlgi Eksikliği	2,57	0,77	2,45	0,77	-1,560	,119

* $p < 0,05$

Tablo 8 incelendiğinde, cinsiyet ile boş zaman engelleri ölçeği alt boyutlarından olan birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, ilgi eksikliği boyutlarının karşılaştırılması için yapılan t testi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Bilgi eksikliği, tesis, zaman alt boyutları ile cinsiyet karşılaştırmasında ise hem eşit dağılım hem de

eşit olmayan dağılım açısından anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Bilgi eksikliği alt boyutunda erkek öğrencilere oranla ($\bar{x}=2,68$) kadın öğrenciler lehine ($\bar{x}=2,90$); tesis alt boyutunda erkek öğrencilere oranla ($\bar{x}=2,85$) kadın öğrenciler lehine ($\bar{x}=3,04$); zaman alt boyutunda erkek öğrencilere oranla ($\bar{x}=2,55$) kadın öğrenciler lehine ($\bar{x}=2,71$) anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 9. Boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının okula göre farklılaşma durumu

	Okul	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Birey Psikolojisi	Fen Lisesi (a)	2,41	0,76	2,799	,040	Tukey a<b,c,d
	Sosyal Bilimler Lisesi (b)	2,47	0,76			
	Anadolu Lisesi (c)	2,68	0,69			
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (d)	2,57	0,78			

Tablo 9 incelendiğinde, birey psikolojisi alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=2,799$, $p=,040$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, Anadolu lisesinde öğrenim görenlerin diğer gruplara göre birey psikolojisi alt boyutuna en yüksek (2,68) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,41) ortalama ile cevap veren grubun fen lisesinde öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın fen lisesinde öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri okul karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 10. Boş zaman engelleri ölçek alt boyutlarının sınıfa göre farklılaşma durumu

	Sınıf	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Tesis	9.Sınıf (a)	2,78	0,83	4,138	,007	Tukey a<b, c, d
	10.Sınıf (b)	2,92	0,70			
	11.Sınıf (c)	2,93	0,76			
	12.Sınıf (d)	3,15	0,64			
Arkadaş Eksikliği	9.Sınıf (a)	2,55	0,79	3,151	,025	Tukey c<b, a, d
	10.Sınıf (b)	2,52	0,83			
	11.Sınıf (c)	2,43	0,82			
	12.Sınıf (d)	2,78	0,79			

Tablo 10 incelendiğinde, tesis alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=4,138$, $p=,007$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 12. sınıfta öğrenim görenlerin diğer gruplara göre tesis alt boyutuna en yüksek (3,15) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,78) ortalama ile cevap veren grubun 9. sınıfta öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 9. sınıfta öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Arkadaş eksikliği alt boyutu ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=3,151$, $p=,025$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 12. sınıfta öğrenim görenlerin diğer gruplara göre arkadaş eksikliği alt boyutuna en yüksek (2,78) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,43) ortalama ile cevap veren grubun 11. sınıfta öğrenim gören öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 11. sınıfta öğrenim gören katılımcılardan kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları tespit edilmiştir. Bilgi eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim

gördükleri sınıf karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Katılımcıların rekreatif etkinliklere katılımı engelleyen birey psikolojisi, bilgi eksikliği, tesis, arkadaş eksikliği, zaman ve ilgi eksikliği alt boyutlarına ilişkin puanları ile başarı durumu, anne- baba eğitim durumu, gelir durumu, ikamet durumu, boş zaman süresi karşılaştırıldığında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

TARTIŞMA

Bu bölümde lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere eğilimleri ve katılımlarına engel olan faktörlerin bazı değişkenler (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, ailenin aylık geliri vb.) açısından anlamlı farklılıklar taşıyıp taşımadığını belirlemeyi amaçlayan araştırmanın bulgularına yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 2'deki sonuçlar, öğrencilerin hem okullarında hem de yaşadıkları yerde yeterli rekreatif alanların bulunmadığı şeklinde yorumlanabilir. Tesis eksikliğinin giderilmesi durumunda öğrencilerin rekreatif etkinliklere katılımlarının artacağı söylenebilir. Ayrıca bu sonuç, öğrencilerin akademik kaygılarından kaynaklanan ders çalışma zorunluluğunun da boş zamanlarını ev içi etkinliklerle geçirmek zorunda kaldıkları şeklinde ifade edilebilir. Bu sonuçları destekler nitelikte; spor lisesi öğrencilerinin boş zamanlarını genelde sosyal etkinlikler ve fiziksel aktiviteler ile değerlendirdiklerini, Anadolu lisesi öğrencilerinin daha çok ev içi etkinliklere vakit ayırdıklarını belirleyen¹⁹, lise kız öğrencilerin evlerinde ders çalışma, televizyon seyretme, müzik dinleme, bilgisayarda vakit geçirme gibi nedenlerle boş zaman etkinliklerine katılmadıklarını tespit eden³⁶, lise öğrencilerinin okullarındaki rekreatif alanları yetersiz bulduklarını ve serbest zamanlarını evde geçirdiklerini saptayan³⁷ çalışmalar bulunmaktadır.

Tablo 3'teki sonuçlar, öğrencilerin okullarındaki rekreatif alanları yeterli bulmalarına rağmen ev içindeki etkinlikleri daha çok tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu durumun nedeni olarak öğrencilerin okullarındaki rekreatif alanları yeterince cazip bulmamaları veya evlerindeki elektronik cihazlar ile vakit geçirmeyi daha çok tercih etmeleri gösterilebilir. Devlet okullarındaki 11. sınıf öğrencilerinin özel okullardakilere göre daha az boş zamana sahip olduklarını ve sportif etkinliklere daha az zaman ayırdıklarını tespit eden²⁵ ve benzer sonuçlara ulaşılan bir araştırma mevcuttur. Özel okulların rekreasyon ve spor alanlarının devlet okullarından çok daha iyi düzeyde olduğunu¹, üniversitelerin rekreasyon alanlarının yeterli olmadığını⁷, üniversitelerde tesislerin yetersiz olduğunu ve öğrencilerin zaman açısından problem yaşadıklarını²⁰, üniversitelerin rekreatif alanlarının yetersiz olduğunu belirleyen²⁶ ve araştırma bulgularının aksine sonuçlara da ulaşılmıştır.

Tablo 4'teki sonuçlar, öğrencilerin haftanın 5 günü okulda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, her gün ortalama 30 dakika bu alanlarda vakit geçirdikleri şeklinde açıklanabilir. Dolayısıyla lise öğrencilerinin okullarında yeteri kadar rekreatif etkinliklere katılmadıkları söylenebilir.

Tablo 5'teki sonuçlar, öğrencilerin yaşadıkları ilçede rekreatif alanların yeterli düzeyde ve çeşitlilikte olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin yaşadıkları yerin rekreatif alanlarını eksik ve yetersiz buldukları ve öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecek alanları bulmakta güçlük çektikleri şeklinde açıklanabilir. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencileri, hem üniversitenin hem de

ilin rekreatif alanlarının yetersiz olduğunu ve %84.5'i boş zamanlarını kampüs dışında değerlendirdiğini¹¹, üniversite öğrencilerinin hem üniversitedeki hem de ildeki rekreatif alanları ve tesisleri yetersiz bulduklarını³² tespit eden ve benzer sonuçlara ulaşan araştırmalar mevcuttur.

Tablo 6'daki sonuçlar, lise öğrencilerinin haftalık 10 saat ve üzerinde boş zamana sahip olsalar dahi liselerin rekreatif alanlarını yeterli düzeyde kullanmadıkları, liselerde rekreatif alanların yeterli çeşitliliğe sahip olmadığı şeklinde açıklanabilir. Bunun yanı sıra, liseli gençlerin rekreatif etkinliklere katılacak yeterli zamana sahip olmalarına rağmen ilçedeki rekreatif alanları kullanacak ihtiyacı hiç hissetmedikleri şeklinde de yorumlanabilir. Kullanma ihtiyacını hissetmeme nedeni olarak da ilçedeki rekreatif alan yetersizliği, rekreatif etkinliklere yönelik bilgi eksikliği, lise öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavı kaygısı, özellikle kadın öğrencilerin okul dışında dışarıya çıkma sorunu ile karşılaşabilme olasılığının yüksek olması gibi problemler gösterilebilir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımını etkileyen faktörlerin başında bilgi eksikliğinin geldiğini¹² saptayan ve benzer sonuçlara ulaşılan bir araştırma mevcuttur.

Tablo 7'deki sonuçlar, lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirebilecek tesislerin yetersizliğini, çevrelerinde rekreatif etkinlikleri öğretecek kimselerin olmadığını ve bu etkinliklere nerelerde katılacaklarını bilmediklerini vurguladıkları şeklinde yorumlanabilir. Edirne İli'nin rekreatif alanlarının yeterli olmadığını², Yunanistan'da boş zaman engelleri olarak zaman ve tesis yetersizliği olduğunu⁴, üniversite öğrencilerinin boş zaman engellerinin başında tesis sonrasında ise zaman ve bilgi eksikliğinin geldiğini¹⁴, Yunan üniversite öğrencilerinin tesis yetersizliği nedeniyle fiziksel aktivitelere katılmadıklarını²⁷, ev hanımlarının rekreatif etkinliklere tesislerin yeterli olmadığından dolayı katılmadıklarını²⁸ belirleyen ve araştırma sonuçlarını destekler çalışmalar bulunmaktadır.

Tablo 8'deki sonuçlar, lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılımlarında cinsiyet faktörünün önemli bir engel olduğu, Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı, araştırmanın yapıldığı ilçenin gelişmişlik ve diğer özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kadın katılımcıların bu durumlardan erkeklere göre daha fazla etkilenebileceği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca kadın öğrencilerin bilgi eksikliği, tesis ve zamanı erkeklere göre daha önemli engeller olarak gördüğü şeklinde açıklanabilir. Ülkemizde toplumun yapısı ve yetiştirilme tarzlarına bağlı olarak kadınların fazla dışarı çıkamaması, rekreatif faaliyetlere erkeklere göre daha az katılmaları, ev işlerini daha fazla önemsemeleri vb. nedenler bu durumun sebepleri olarak gösterilebilir. Kadınların erkeklere göre boş zamanı değerlendirilmede daha fazla engelle sahip olduklarını³, cinsiyete göre birey psikolojisi alt boyutunda kadın öğrencilerin erkeklere göre daha fazla engelle karşılaştıklarını⁵, kadın üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımını en çok etkileyen faktörün tesis olduğunu⁸, cinsiyet faktörünün rekreatif faaliyetlere katılımı etkili olduğunu¹⁰, ortaokul ve lisede erkek öğrencilerin kadınlara göre sportif rekreatif etkinliklere katılmaya daha fazla ilgi duyduğunu¹², kadınların erkekler kadar sık rekreatif etkinliklere katılmadığını¹⁶, Türkiye'de kadınların rekreatif etkinliklere katılım açısından erkeklere göre daha fazla engelle karşılaştığını¹⁸, üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımını engelleyen faktörlerin cinsiyet açısından kadınları daha fazla etkilediğini³⁰, sedanter kadınların rekreatif etkinliklere katılımını zaman faktörünün etkilediğini³⁸ tespit eden ve benzer sonuçlara ulaşan araştırmalar bulunmaktadır.

Tablo 9'daki sonuçlar, fen lisesi öğrencilerin ders çalışmaya daha odaklı öğrenciler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, rekreatif etkinlikler sonrası yorulacaklarını ya da bu tip etkinliklerin sakatlanma riski taşıdığını düşünmelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 10'daki sonuçlar, 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin tesis yetersizliğini diğer sınıflara göre yüksek bir şekilde önemsedikleri, 9. sınıf öğrencilerinin ise 10, 11 ve 12. sınıflara göre en az önemseyen sınıf düzeyi olduğu söylenebilir. Bu durum, ilerleyen yaşlarda öğrencilerin daha fazla tesis arayışında oldukları, yaşadıkları il/ilçenin tesis yeterliliği açısından daha fazla gelişmesini istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Rekreatif etkinliklere ve spor programlarına katılımın öğrencinin başarısını artıran en güçlü nedenler⁶, yetişkinlerin rekreatif faaliyetlere katılımında sağlık ve tesis faktörünün çok önemli bir etken⁹, Abdullah Gül Üniversitesinde öğrenciler için en önemli yetersizliğin tesis olduğunu³¹ saptayan ve araştırma sonuçlarını destekler çalışmalar mevcuttur.

Sonuç olarak lise öğrencilerinin genel olarak liselerinin rekreatif alanlarını yeterli, yaşadıkları ilçenin rekreatif alanlarını yetersiz buldukları ancak yeteri kadar rekreatif etkinliklere katılmadıkları, kadın öğrencilerin erkeklere göre rekreatif etkinliklere katılımında daha büyük engellerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımına engel olan en temel neden olarak tesis yetersizliğinin olması tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, il ve ilçe belediyelerinin rekreatif alanların artırılması ve çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yapması, il ve ilçe belediyeleri tarafından hizmete sunulan rekreatif alanlarla ilgili gerekli tanıtımların yapılması, okullar ve belediyelerin iş birliği içerisinde hareket ederek okulların çevresine yürüyüş yolu, park oyun sahaları yaparak gençleri spora teşvik etmeleri önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akoğuz N. (2012). Özel okullar ve devlet okulları arasındaki rekreatif etkinliklerin karşılaştırılması olarak değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
2. Alan O. (2018). Edirne il merkezinin rekreatif faaliyetlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
3. Alexandris K., Carroll B. (1997). Demographic differences in the perception of constraints on recreational sport participation: Results from a study in Greece. *Leisure Studies*. 16(2), 107-125.
4. Alexandris K., Carroll B. (1997). An analysis of leisure constraints based on different recreational sport participation levels: Results from a study in Greece. *Leisure Sciences*. 19(1), 1-15.
5. Arslan E., Namlı AY., Doğaner S. (2018). Üniversite öğrencileri neden aktif değiller? Katılımsal engeller. *Spormetre*. 16(4), 140-150.
6. Barcelona R. (2002). Student involvement in campus recreational sports activities and gains in team-functioning. *Larnet-The Cyper Journal of Applied Leisure and Recreation Research*. 21, 1-15.
7. Bosna OŞ., Bayazıt B., Yılmaz O. (2017). Üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımına engel olan faktörlerin incelenmesi (Üsküdar Üniversitesi)

- Örneği). *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.13(2), 200-211.
8. Bulut M., Koçak F. (2016). Hazırlık öğrenimi gören kadın üniversite öğrencilerin rekreatif etkinliklere katılmalarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 7(2), 61-71.
 9. Cerin E., Leslie E., Sugiyama T., Owen N. (2010). Perceived barriers to leisure-time physical activity in adults: An ecological perspective. *Journal of Physical Activity and Health*. 7, 451-459.
 10. Culp RH. (1998). Adolescent girls and outdoor recreation: A case study examining constraints and effective programming. *Journal of Leisure Research*. 30(3), 356-379.
 11. Çoruh Y. (2013). Üniversite öğrencilerinin rekreatif eğilimleri ve rekreatif etkinliklere katılımına engel olan faktörler (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
 12. Damianidis C., Kouthouris C., Alexandris K. (2007). Perceived constraints on extracurricular sports recreation activities among students: The case study of schools of Livadia city in Greece. *Inquiries in Sport and Physical Education*. 5(3), 379-385.
 13. Ekici S., Yenel F. (2002). Yükseköğretim gençliğinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları ve turizme katılımları üzerine bir araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*., 6(1), 123-134.
 14. Emir E. (2012). Rekreatif etkinliklere katılımın önündeki engellerin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
 15. Gamgam H., Altunkaynak B. (2008). Parametrik Olmayan Yöntemler: SPSS Uygulamalı. Gazi Kitabevi, Ankara.
 16. Gümüş H. (2012). Fiziksel aktivite için park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekân seçimini ve fiziksel aktiviteye katılımını etkileyen faktörler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
 17. Gürbüz B., Öncü E., Emir E. (2012). Leisure constraints questionnaire: Testing the construct validity. 12th International Sports Sciences Congress, 12-14 December, 339-343, Denizli. Turkey.
 18. Gürbüz B., Henderson KA. (2014). Leisure activity preferences and constraints: Perspectives from Turkey. *World Leisure Journal*. 56(4), 300-316.
 19. Kahraman G., Çolak E., Bayazit B., Yılmaz O. (2017). Lise öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere katılmalarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 7(1), 28-40.
 20. Karaçar E., Paslı MM. (2014). Turizm ve otel işletmeciliği programı öğrencilerinin rekreatif eğilimleri ve rekreatif etkinliklere katılımına engel olan faktörler. *Turizm Akademik Dergisi*. 1(1), 29-38.
 21. Karaküçük S. (2005). Rekreasyon boş zamanları değerlendirme. Gazi Kitabevi, Ankara.
 22. Karaküçük S., Gürbüz B. (2006). Boş zaman sınırlılık ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 3-5 Kasım, Muğla. Türkiye.
 23. Karasar N. (2000). Bilimsel araştırma yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
 24. Kaya F. (2007). Bartın kent halkının rekreatif eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

25. Kurumlu Y. (2014). Ankara ili 11. sınıf öğrencilerinin serbest zaman ve sportif açıdan serbest zaman faaliyetlerine katılımlarının değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
26. Mahiroğlu A. (2016). Üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
27. Masmanidis T., Gargalianos D., Kosta G. (2009). Perceived constraints of Greek university students' participation in campus recreational sport programs. *Recreational Sports Journal*. 33, 150-166.
28. Önal A. (2007). Ev hanımlarının rekreasyon faaliyetlerine katılımlarının ve beklentilerinin tespiti (İstanbul Anadolu Yakası Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
29. Özbay Ö. (2009). Çapraz tablo analizi nasıl yapılır?: Pratik bir açıklama. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*. 9, 459-470.
30. Özşaker M. (2014). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 14(1), 126-131.
31. Paksoy M., Çalık F., Yaşartürk F., Çimen K. (2016). Abdullah Gül Üniversitesi öğrencilerinin rekreasyon etkinliklerine katılımını etkileyen faktörler. *International Journal of Science Culture and Sport*. 4(Özel Sayı 1), 39-50.
32. Paktaş Y. (2001). Rekreatif merkezler ve bu merkezlerden üniversite öğrencilerinin yararlanma durumu (Tokat Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
33. Tabachnick B.G., Fidell L.S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson Publisher, Boston.
34. Temir Ö., Gürbüz B. (2012). Rekreatif aktivitelere katılımın önündeki engellerin incelenmesi. I. Rekreatif Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı. 1040-1045, Antalya. Türkiye.
35. Ural A., Kılıç İ. (2006). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Detay Yayıncılık, Ankara.
36. Uzun M., İmamoğlu O., Yamaner F., Deryahanoğlu G., Yamaner G. (2017). Rekreatif etkinliklere katılımı engelleyen faktörlerin incelenmesi: Kız lisesi örneği. *Journal of Human Sciences*. 14(1), 950-962.
37. Yaşartürk F. (2013). Lise ve üniversite öğrencilerinin rekreatif eğilimlerinin belirlenmesi (Bartın İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
38. Yaşartürk F., Uzun M., İmamoğlu O., Yamaner F. (2016). Sıradan kadınların rekreatif etkinliklere katılımlarının önündeki engellerin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*. 4(Özel Sayı 3), 789-803.